

УДК 338.2(477)+631.15+65.011.44

Д. С. Степанов,
аспірант, Міжнародний університет бізнесу і права, м. Херсон

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ВЕЛИЧИНИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ЙОГО ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ

D. Stepanov,
Postgraduate student at the International University Business and Law, Kherson

THE INFLUENCE OF INVESTMENT PROPERTY AND THE QUANTITY OF AGRICULTURAL
ENTERPRISE ON ITS ECONOMIC SECURITY

У статті обгрунтовано необхідність управління економічною безпекою та визначено її місце в загальній стратегії функціонування підприємства. Проаналізовано вплив інвестиційного забезпечення та величини сільськогосподарського підприємства на його економічну безпеку та обгрунтовано їх значення для забезпечення підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств.

The article substantiates the necessity of economic security management and defines its place in the general operation strategy of the enterprise. The influence of the investment support and the size of the agricultural enterprise on its economic safety are analyzed and their significance is substantiated in order to increase the activity efficiency of the agricultural enterprises.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, інвестиції, величина підприємства, сільськогосподарське підприємство.

Key words: economic security of the enterprise, investments, size of enterprise, agricultural enterprise.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Сучасні умови функціонування сільськогосподарських підприємств стають більш жорсткішими за рахунок розширення кола ймовірних загроз і небезпек, що підвищують рівень ризиковості провадження підприємницької діяльності, зростання невизначеності, посилення конкуренції. Особливо гостро ця ситуація відображається на вітчизняних виробниках сільськогосподарської продукції, які в процесі функціонування стикаються з рядом проблем, пов'язаних із особливостями їх діяльності, зокрема це залежність від природно-кліматичних умов, сезонності виробництва, недобросовісної конкуренції, корупції, рейдерства, недосконалого законодавства, інфляційних процесів, проблем із залученням зовнішніх джерел фінансування тощо. Тому за умов

нестабільності політичного та економічного середовища функція економічної безпеки є невід'ємною складовою забезпечення життєздатності кожного сільськогосподарського підприємства.

Саме економічна безпека здатна забезпечити підприємству ефективне функціонування, економічну стабільність, розвиток та підвищення рівня його конкурентоспроможності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню інвестицій та інвестиційного забезпечення розвитку підприємств присвячено праці цілого ряду вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких І. Бланк, Дж. М. Кейнс, О. Мертенс, П. Самуельсон, С. Фішер, Т. Хачатуров, Й. Шумпетер та ін. Проблеми

Таблиця 1. Продукція сільського господарства в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.

Роки	Господарства усіх категорій			У тому числі					
	продукція сільського господарства	з неї		продукція сільського господарства	з неї		продукція сільського господарства	з неї	
		продукція рослинництва	продукція тваринництва		продукція рослинництва	продукція тваринництва		продукція рослинництва	продукція тваринництва
2010	525,5	337,9	187,6	440,5	314,7	125,8	641,9	369,8	272,1
2011	632,8	442,4	190,4	574,0	439,0	135,0	711,8	447,0	264,8
2012	608,4	409,7	198,7	541,7	396,0	145,7	697,3	428,0	269,3
2013	691,4	483,6	207,8	653,9	495,5	158,4	741,9	467,4	274,5
2014	708,3	500,6	207,7	688,0	522,1	165,9	735,2	472,2	263,0
2015	674,2	474,2	200,0	649,1	490,0	159,1	707,9	453,2	254,7
2016	715,7	520,1	195,6	706,2	551,8	154,4	728,6	476,7	251,9
Зміна, %	136,19	153,92	104,26	160,32	175,34	122,73	113,51	128,91	92,58

Джерело: складено автором за даними Державного комітету статистики України.

формування, визначення сучасного стану, тенденцій змін та підвищення ефективності інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств є предметом дослідження таких вчених економістів-аграрників як: І. Вініченко, М. Кісіль, М. Коденська, Ю. Лупенко, Т. Майорова, Л. Михайлова, О. Пирог, П. Саблук, Ю. Хвесик [1— 15] та інших.

ВИДІЛЕННЯ РАНІШЕ НЕ ВИРІШЕНОЇ ЧАСТИНИ ПРОБЛЕМИ

Однак, незважаючи на значний науковий доробок, недостатньо вивченими є стан та тенденції змін інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств залежно від дії внутрішніх та зовнішніх факторів; потребує комплексного дослідження та переосмислення забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування впливу інвестиційного забезпечення та розміру сільськогосподарського підприємства на його економічну безпеку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Враховавши те, що підприємство є відкритою економічною системою та знаходиться в тісній взаємодії із зовнішнім середовищем, виділено такий підхід, згідно з яким економічна безпека підприємства визначається як захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища.

З точки зору ефективності використання ресурсів, економічну безпеку підприємства визначають як стан ефективного використання ресурсів та існуючих ринкових можливостей підприємства, що дає змогу запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам, забезпечувати тривале виживання та стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної ним місії [2; 5].

У таблиці 1 розглянемо динаміку виробництва продукції сільського господарства в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь.

Аналізуючи дані подані в таблиці 1, можна зробити висновок, що виробництво продукції на 100 га сільськогосподарських угідь збільшується. У 2016 році сільськогосподарські підприємства виробили продукції на 60,32% більше, ніж у 2010 році, зокрема продукції рос-

линництва на 75,34% більше, а продукції тваринництва — на 22,73% більше.

Сільськогосподарські підприємства самостійно вирішують, скільки коштів інвестувати у свої основні засоби. Величина машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств протягом останніх років зменшилася і є проблема використання застарілої техніки та обладнання. Існують дослідження про те, як мінімізувати витрати на машино-тракторний парк для певного розміру сільськогосподарського підприємства, однак розміри машин встановлюються виробниками. Жодне з цих досліджень не розглядає унікальний вибір, який стоїть перед сільськогосподарськими підприємствами. Керівники та власники можуть купувати лише певні розміри машин, і було б корисно дізнатись, який розмір сільськогосподарського підприємства є найбільш доцільним, за попередньо встановленим розміром машин та обладнання та екологічним вибором.

Приймаючи рішення взяти в оренду додаткові гектари, керівники сільськогосподарських підприємств повинні вирішити, чи зможуть вони ефективно обслуговувати більше гектарів з їхнім поточним обладнанням чи вони повинні будуть інвестувати в техніку. Додатковий потенціал прибутку та (або) економія коштів при цих рішеннях повинні бути зваженими на ризик того, що вони не зможуть виконувати польові операції протягом прийнятних термінів. Одна істотна проблема полягає в тому, що прийнятні строки часу можуть сильно відрізнятись з року в рік. Наприклад, один рік можливо збирати врожай в один період, а наступного року можливо набагато раніше або пізніше.

Щоб порівняти ризики та винагороду, пов'язані з вибором машин та розмірів сільськогосподарського підприємства, було б корисно застосувати метод кількісного визначення факторів навколишнього середовища, які впливають на використання машин. Це може застосовуватися при порівнянні конкурентних переваг різних галузей при виробництві певного врожаю.

Різні кліматичні зони мають різні погодні умови та оптимальні строки посіву (саджання) та збирання. Сільськогосподарські підприємства, що знаходяться на територіях з більш довгим сезоном вирощування або більш сухим кліматом, ймовірно, зможуть обслуговувати більше гектарів з тим же машинно-тракторним парком.

Таблиця 2. Розподіл основних видів сільськогосподарської техніки у сільськогосподарських підприємствах за розміром сільськогосподарських угідь у 2016 році

Групування підприємств	Трактори – всього	Вантажні та вантажно-пасажирські автомобілі	Зернозбиральні комбайни
Кількість підприємств, які мають техніку			
Підприємства, що мали сільськогосподарські угіддя	19409	11257	11162
<i>у т.ч. площею, га</i>			
до 50,0	4712	1577	1397
50,1–100,0	2423	957	951
100,1–500,0	5457	2885	3230
500,1–1000,0	2328	1723	1778
1000,1–2000,0	2196	1951	1808
2000,1–3000,0	1035	944	875
3000,1–4000,0	453	432	400
4000,1–5000,0	269	262	245
5000,1–7000,0	239	233	207
7000,1–10000,0	152	150	138
більше 10000,1	145	143	133
Підприємства, що не мали сільськогосподарських угідь	488	419	171
Кількість техніки, штук			
Підприємства, що мали сільськогосподарські угіддя	128534	81848	26817
<i>у т.ч. площею, га</i>			
до 50,0	7981	3280	1639
50,1–100,0	4699	2070	1100
100,1–500,0	20147	9123	4650
500,1–1000,0	15191	7641	3471
1000,1–2000,0	24906	16197	5338
2000,1–3000,0	16893	12357	3331
3000,1–4000,0	9172	7188	1797
4000,1–5000,0	6428	4928	1343
5000,1–7000,0	6663	5403	1268
7000,1–10000,0	5211	4223	971
більше 10000,1	11243	9438	1909
Підприємства, що не мали сільськогосподарських угідь	4152	3569	549

Джерело: складено автором за даними Державного комітету статистики України.

Прибуток сільськогосподарського підприємства може збільшуватися завдяки економії на масштабі. Однак сільськогосподарські підприємства, що розвиваються, в кінцевому підсумку стикаються із зменшенням віддачі від масштабів, і це є фактором визначення оптимального розміру сільськогосподарського підприємства. Оптимальне сільськогосподарське підприємство, як правило, використовує найбільш ефективну техніку та таку площу, яку можна ідеально обробляти, коли використання машин визначається місцевими погодними та кліматичними умовами. Скорочення прибутку відбувається, коли сільськогосподарське підприємство стає дуже великим, тому що дні, доступні сільськогосподарським виробникам для завершення основних польових операцій, є обмеженим ресурсом.

Це дослідження також має відношення до розробників аграрної політики, коли вони намагаються створити програми в умовах зміни галузевого ландшафту. Важливо, щоб ці люди розуміли фактори, що впливають на вибір розмірів зернового господарства та величину програм державної підтримки, яку ці господар-

ства можуть потребувати для управління ризиками.

Мета даного дослідження полягає у оцінці розміру сільськогосподарського підприємства, необхідного для максимізації прибутку в довгостроковій перспективі з метою досягнення економічної безпеки, з урахуванням особливостей погодних умов та постійної бази техніки. Різні аспекти цієї проблеми були детально вивчені попередніми дослідниками.

Існують дослідження, які доводять, що великі підприємства більш ефективні при менших витратах, ніж невеликі сільськогосподарські підприємства. Більші фермерські господарства змогли залишитися вигідними при зниженні цін на сільськогосподарську продукцію в порівнянні з невеликими фермерами, і це пояснює тенденцію до більших господарств. Одна група науковців стверджує, що зростаючий розмір господарства зменшує витрати на гектар. Вони вивчали доходи сільськогосподарських підприємств та виявили, що більші фермерські господарства, як правило, вигідніше через нижчі постійні витрати. Проте деякі невеликі господарства були такими ж прибутковими, як великі, і існували також великі господарства, які були не вигідними, отже, сам висновок про одиницю величини не є гарантією рентабельності. Вважалося, що диверсифікація є фактором підвищення прибутковості деяких малих господарств.

Інша група вчених вивчала відносну ефективність сільськогосподарських підприємств і встановили, що розмір є важливим фактором при визначенні прибутковості та економічної безпеки.

Чиста приведена вартість (NPV) — це сума дисконтованих майбутніх доходів, за вирахуванням поточних та дисконтованих майбутніх витрат. Це один із стан-

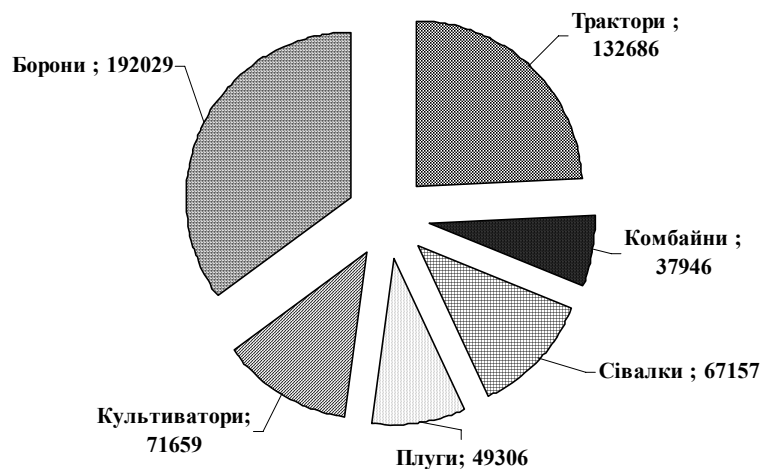

Рис. 1. Наявність сільськогосподарської техніки в сільськогосподарських підприємствах України у 2016 році

Джерело: складено автором за даними Державного комітету статистики України.

дартів, за якими підприємства оцінюють поточну вартість інвестицій, які будуть використовуватися протягом певного періоду часу. Придбання машин та інвестиції в техніку зазвичай включають значні величини грошових коштів, і NPV часто використовується як критерій для оцінки цих рішень. Науковці використовують підхід NPV для моделювання витрат на різну сільськогосподарську техніку та оцінку рішень щодо її купівлі та заміни. Вони дійшли висновку, що при оцінці інвестицій важливо застосовувати цей підхід до сільського господарства через незмінність розмірів машин. Вони також дійшли висновку, що сільськогосподарське підприємство певного розміру не зможе досягти найвищої NPV через складність і різні розміри машин, що беруть участь у процесі виробництва.

Чиста теперішня вартість використовується для прийняття інвестиційного рішення на основі майбутніх потоків доходів. Однак у сільському господарстві майбутні потоки доходів надзвичайно різноманітні та невідомі через непередбачувані наслідки погоди та ринкової ціни.

NPV та інші методи стають важкими методами для визначення оптимального розміру сільськогосподарського підприємства за конкретних варіантів обладнання та погодних умов. Сільське господарство з року в рік є досить непередбачуваним і змінюється значно після початку урожайного року. Більш зрозумілим методом для визначення інвестиційних рішень є оцінка стабільних річних витрат та порівняння витрат з можливим доходом. Попередні дослідники зосередили увагу на стохастичному характері погоди у розмірі сільськогосподарського підприємства, але жоден з них не орієнтувався на конкретні розподіли, які необхідно було б врахувати.

Також необхідно враховувати різницю між продуктивністю та розміром сільськогосподарського підприємства. Вона буде спрямована на оцінку впливу витрат на розмір сільськогосподарського підприємства з урахуванням своєчасного врожаю проти прибутку від інтенсивності використання машин. Для вирішення стохастичного характеру погоди та цін вони будуть приймати випадкові величини стилю Монте-Карло, залучення численних разів з релевантних розподілів на дату посіву, дату врожаю, терміни вирощування та ціни на сировину. По суті, він поєднує в собі вибір інвестицій з оптимальним розміром сільськогосподарського підприємства за моделлю погоди за допомогою методу вибірки Monte Carlo.

Економія масштабу існує в первинному сільському господарстві, оскільки господарства стають більшими, вони можуть поширювати свої постійні витрати на більш продуктивні гектари. Важливим чинником, який зумовлює ці результати, є ефективне використання активів машин. Найбільш ефективні засоби виробництва — машини найчастіше є найбільш доступними, оскільки вони можуть покривати більшість гектарів у обмеженому просторі та врожаю за нижчою ціною за гектар, якщо площа велика.

Все обладнання, незалежно від розміру, має обмежений час у польових умовах через погодні обмеження на робочі дні на місцях. Кількість і частота опадів мають різний вплив на польові умови. Кожен рік прино-

сить різні погодні умови та різну кількість польових робочих днів. Кожна географічна область, на якій вирощуються культури, має певний часовий проміжок, коли доступні польові операції призначені для управління врожайністю, щоб максимізувати очікувані прибутки. Сільськогосподарське підприємство повинно завершити польові операції у найбільш оптимальний час, що максимізує потенційну прибутковість.

Як згадувалося вище, для визначення оптимального розміру сільськогосподарського підприємства може бути використаний щорічний бюджет на основі фіксованих річних витрат у порівнянні з можливими доходами. Варіативність можливих надходжень відбувається через різні погодні умови та коливання цін. У цьому дослідженні буде використана модель бюджету сільськогосподарського підприємства, що зосереджена на операціях посіву та врожаю. Буде передбачено, що сільськогосподарське підприємство використовує найбільше те обладнання, яке є найбільш ефективним. Також буде припущено, що сільськогосподарське підприємство є нейтральним або байдужим до змін у кількості ризику, пов'язаного зі збільшенням площі даного підприємства. Зростання площі підлягатиме даті початку посіву, оптимальній даті посіву для зернових, дням до зрілості зернових, дати початку збору та дні, доступні для збирання врожаю. Збір врожаю буде пов'язаний з датою посіву, що зумовлює ситуацію, коли пізні посіви збільшують шанс пізнього збору. Основна увага моделі полягала в тому, щоб максимізувати очікуваний прибуток, коли змінюється площа сільськогосподарських угідь, що підлягають розподілу ймовірності для зазначених вище змінних, припускаючи фіксовану лінію машинно-тракторного парку.

Цільова функція

$$\pi = \{Y(\alpha) \cdot P(\beta)\} x - V_x - F \quad (1),$$

де π = прибуток (грн.);

Y = урожайність (ц/га);

α = коефіцієнт віддачі;

P = ціна (грн./ц);

β = показник якості;

x = площа з якої зібрано врожай;

V = змінні витрати (грн./га);

F = постійні витрати (грн.);

Економічна теорія стверджує, що основною метою будь-якого підприємства є максимізація очікуваного прибутку. Цільова функція обчислює чистий прибуток, вираховуючи постійні та змінні витрати з валового доходу.

Валовий дохід розраховується за продуктивністю на гектар, помножену на ціну, помножену на загальну кількість гектарів, що визначається моделлю обчислень. Модель взяла на себе всі витрати, за винятком витрат на машини. Прямі витрати на виробництво продукції рослинництва, такі як насіння, хімічні речовини, добрива, паливо та орендна плата за землю, виражаються на основі площі та передбачають прямолінійний зв'язок з гектарами (x). Постійні витрати в моделі — це ті витрати, що пов'язані з володінням машинно-тракторним парком. Загальні інвестиції та витрати на машини постійні в моделі, тому коли гектари (x) збільшуються вартість машин за кожний гектар зменшується.

Альфа — це число, виражене у відсотках, що представляє потенціал прибутковості для ітерації моделі. Альфа — це функція дати початку періоду посіву та збирання врожаю. Чим швидше посів, тим більш сприятливий вихідний потенціал. Якщо дата початку посіву запізнюється та / або погода під час посіву (SW) несприятлива, зменшується сприятливий потенціал врожаю, що характеризується низьким значенням альфа. У міру збільшення кількості гектарів більша вірогідність завершення посіву через збільшення часу, необхідного для насіння. У загальному вигляді Альфа є:

$$\alpha = f(S, X, SW) \quad (2),$$

S = дата початку посіву;

X = площа сільськогосподарських угідь, га;

SW = погода протягом періоду сівби (% днів придатних для сівби).

Бета — це число, виражене у відсотках, що відображає потенціал якості зерна та втрати внаслідок зниження якості. Бета — це функція дати початку погону, погоди під час збору врожаю та збирання, площі. Рання середня дата заготівлі призведе до підвищення якості зерна та зниження урожаю. Оскільки дні для повного врожаю збільшують потенціал зниження якості, представленого низьким значенням бета. Зростання площі посіву призведе до більшого шансу зниження бета внаслідок збільшення вимог до часу збору врожаю, що призведе до того, що урожай буде пізніше. Дата початку збору врожаю визначається датою початку висіву та строків збору врожаю, які обидва залежить погодних умов. У загальному вигляді бета-версія:

$$\beta = f(S, X, MC, SW) \quad (3),$$

S = дата початку посіву;

X = площа сільськогосподарських угідь, га;

MC = строк стиглості врожаю;

SW = погода протягом періоду сівби (% днів придатних для сівби).

Загальна вартість машин включається до постійних витрат. Спеціальне їх використання в посівних та урожайних комплексах використовується в перерахунку змінних витрат, оскільки своєчасність цих операцій є критичною для отримання прибутку та забезпечення економічної безпеки сільськогосподарського підприємства.

Цільова функція записується, щоб максимізувати очікуваний прибуток усього сільськогосподарського підприємства з деякими невизначеними змінами, коли сільськогосподарське підприємство є нейтральним за ризиком. Це важливе припущення відзначається через зменшення прибутків від масштабу та індивідуальних схильностей до ризику. У моделі результатів, зменшення прибутку від масштабу відбудеться, коли додавання одного гектара до розміру сільськогосподарського підприємства дає менший середній прибуток, ніж додавання гектарів раніше. Кожен додатковий гектар може збільшити середній прибуток, але також збільшить ризик отримання збитку. Зменшення прибутку досягається, коли очікуваний середній прибуток збільшується з кожним додатковим гектаром із більш низькою швидкістю, ніж ризик негатив-

ної віддачі. Після досягнення цієї точки індивідуальні переваги ризику будуть диктувати індивідуальний оптимальний розмір сільськогосподарського підприємства. Виробник може взяти на себе ризик, пов'язаний з кожним додатковим гектаром, для того, щоб отримати середній прибуток. Виробник може не прагнути взяти цей ризик і тому його індивідуальний оптимальний розмір сільськогосподарського підприємства буде меншим від виробника, що свідомо обирає ризик.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета цього дослідження полягала у визначенні оптимального розміру сільськогосподарського підприємства, зокрема за зоною ризику для страхування сільськогосподарських угідь. Цільова функція цього дослідження була розроблена для максимізації очікуваного прибутку сільськогосподарського підприємства. Оскільки зернові господарства зростають, вони повинні розуміти, які інструменти управління ризиками для цих сільськогосподарських підприємств також можуть змінюватися. Великі сільськогосподарські підприємства стикаються з більш екстремальними коливаннями прибутку та збільшенням грошових потоків. Може знадобитися модернізація урядових програм або збільшення коштів, спрямованих на задоволення потреб сільськогосподарських підприємств, оскільки вони найбільш рентабельно розміщені та мають оптимальну кількість сільськогосподарських угідь.

При дослідженні теоретичних засад інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств слід виходити з того, що розвиток підприємства є метою, а інвестиційне забезпечення підприємства — одним із інструментів його досягнення. У ході систематизації наукових поглядів на теорію розвитку, з'ясовано його основні ознаки та деталізовано економічний зміст, а саме — розвиток це спрямований та довготривалий процес переходу до нового якісного стану продуктивних сил, що обумовлений зміною кількісних та структурних характеристик підприємства, та призводить до виникнення і реалізації його нових можливостей та забезпечення економічної безпеки.

Література:

1. Васильчак С.В. Економічна безпека підприємства та її складова в сучасних умовах [Текст] / С. В. Васильчак, А.І. Веселовський // Науковий вісник НЛТУ України. — 2010. — Вип. 20. — С. 98—105.
2. Вініченко І.І. Інвестиційна діяльність аграрних підприємств: монографія / І.І. Вініченко. — Житомир. нац. агрокол. ун-т. — Донецьк: Юго-Восток, 2010. — 442 с.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Гапак Н.М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки [Текст] / Н.М. Гапак / Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка / Ред. кол.: В.П. Мікловда, М.І. Пітюлич, Н.М. Гапак та ін. — Ужгород: УжНУ, 2013. — Вип. 3 (40). — С. 62—65.

5. Гуторов О.І. Інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств: теорія та практика / О.І. Гуторов, А.О. Калашніков // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. "Економіка і менеджмент". — Вип. 4 (68). — 2016. — С. 44—50.

6. Живко З.Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління: монографія / З.Б. Живко. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. — 260 с.

7. Кісіль М.І. Пріоритетні напрями інвестицій у аграрну сферу України в умовах нестабільності / М.І. Кісіль // Вісник ХНАУ. Сер. "Економічні науки". — ХНАУ. — 2015. — № 1. — С. 83—90.

8. Коденська М.Ю. Мотиваційні чинники інвестиційного забезпечення розвитку аграрно-промислового виробництва / М.Ю. Коденська // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. — 2013. — № 2. — С. 62—66.

9. Майорова Т.В. Формування інвестиційних ресурсів в Україні / Т.В. Майорова // Фінанси, облік і аудит. — 2010. — № 15. — С. 122—131.

10. Михайлова Л.І. Інвестування розвитку сільськогосподарських підприємств в системі продуктивних сил регіону / Л.І. Михайлова // Вісник СНАУ. Сер. "Економіка та менеджмент". — № 8 (65). — 2015. — С. 63—67.

11. Пирог О.В. Тенденції інвестування національного господарства / О.В. Пирог // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. — 2013. — № 767. — С. 343—349.

12. Саблук П.Т. Концептуальні засади розробки і реалізації інвестиційних програм в аграрно-промисловому виробництві / П.Т. Саблук, М.Ю. Коденська. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2012. — 46 с.

13. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [Лупенко Ю.О., Дем'яненко М.Я., Кісіль М.І.]; за ред. Ю.О. Лупенка, М.І. Кісіля. Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. "Економіка і менеджмент". — Вип. 4 (68). — 2016. — 49-ННЦ "ІАЕ", 2012. — 66 с.

14. Фарафоновна Н.В. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств та її функціональні складові // Економіка. Управління. Інновації. — Вип. № 2 (14), 2015. — С. 23—28.

15. Хвесик Ю.М. Інвестиційне забезпечення аграрної сфери сільських депресивних територій: інституціональні передумови та напрями удосконалення: монографія / Ю.М. Хвесик. — К.: Кондор, 2011. — 460 с.

References:

1. Vasylichak, S.V. and Veselovsky, A. I. (2010), "Economic security of the enterprise and its component in modern conditions", *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny*, vol. 20, pp. 98—105.

2. Vinichenko, I.I. (2010), *Investytsiyna diyalnist ahrarnykh pidpryyemstv: monohrafiya* [Investment activity of agrarian enterprises: monograph], Yuhu-Vostok, Donetsk, Ukraine.

3. State Statistics Service of Ukraine (2016), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 30 July 2017).

4. Hapak, N. M. (2013), "Economic security of the enterprise: essence, content and basis of assessment", *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho universytetu: Seriya: Ekonomika*, vol. 3 (40), pp. 62—65.

5. Hutorov, O.I. and Kalashnikov, A. O. (2016), "Investment support for the development of agricultural enterprises: theory and practice", *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu Seriya "Ekonomika i menedzhment"*, vol. 4 (68), pp. 44—50.

6. Zhyvko, Z. B. (2012), *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: sutnist, mekhanizm zabezpechennya ta upravlinnya: monohrafiya* [Economic security of the enterprise: the essence, mechanism of provision and management: monograph], *Lvivskyy derzhavnyy universytet vnutrishnikh sprav, Lviv, Ukraine*.

7. Kisil, M.I. (2015), "Priority directions of investments into the agrarian sphere of Ukraine in conditions of instability", *Visnyk KHNAU. Seriya Ekonomichni nauky*, vol. 1, pp. 83—90.

8. Kodenska, M.Yu. (2013), "Motivational factors of investment support for the development of agro-industrial production", *Visnyk Akademiyi pratsi i sotsialnykh vidnosyn Federatsiyi profspilok Ukrayiny*, vol. 2, pp. 62—66.

9. Mayorova, T.V. (2010), "Formation of investment resources in Ukraine", *Finansy, oblik i audyt*, vol. 15, pp. 122—131.

10. Mykhaylova, L.I. (2015), "Investing in the development of agricultural enterprises in the system of productive forces of the region", *Visnyk SNAU. Seriya "Ekonomika ta menedzhment"*, vol. 8 (65), pp. 63—67.

11. Pyroh, O.V. (2013), "Trends in investing in a national economy", *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukrayini: etapy stanovlennya i problemy rozvytku*, vol. 767, pp. 343—349.

12. Sabluk, P.T. and Kodenska, M.Yu. (2012), *Kontseptualni zasady rozrobky i realizatsiyi investytsiynykh prohran v ahrarno-promyslovomu vyrobnytstvi* [Conceptual bases of development and realization of investment programs in agrarian-industrial production], *NNTS "IAE"*, Kyiv, Ukraine.

13. Lupenko, Yu.O. Demyanenko, M.Ya. and Kisil, M.I. (2012), "Strategic directions of investment support for agricultural development of Ukraine for the period till 2020". *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu Seriya "Ekonomika i menedzhment"*, vol. 4 (68).

14. Farafonova, N. V. (2015), "Economic security of agricultural enterprises and its functional components", *Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi*, vol. № 2 (14), pp. 23—28.

15. Khvesyk, Yu. M. (2011), *Investytsiynе zabezpechennya ahrarnoyi sfery silskykh depresyvnykh terytoriy: instytutsionalni peredumovy ta napryamy udoskonalennya: monohrafiya* [Investment provision of agrarian sphere of rural depressed territories: institutional preconditions and directions of perfection: monograph], *Kondor, Kyiv, Ukraine*.

Стаття надійшла до редакції 03.08.2017 р.